

Որակի
հոշակագիր

**Առևտրային կազմակերպությունների դեբիտորական,
կրեդիտորական պարտքեր**

Ընդհանուր տեղեկատվություն վիճակագրական արտադրանքի մասին		
0.1	Անվանումը	Առևտրային կազմակերպությունների դեբիտորական, կրեդիտորական պարտքեր
0.2	Ոլորտը	Կազմակերպությունների ֆինանսներ
0.3	Պատասխանատու մարմինը, բաժինը, անձը և այլն	Արմստատ Ֆինանսների վիճակագրության բաժին Բաժնի պետ Հայկուշ Տիտիզյան Հայաստանի Հանրապետություն, 0010, ք. Երևան, Հանրապետության պող., Կառավարական տուն 3 Հեռախոս՝ +374 11 583 049, Էլ. փոստ՝ haykush@armstat.am , info@armstat.am
0.4	Նպատակը և պատմությունը	Օգտագործողներին տրամադրել արդիական տեղեկատվություն ոչ ֆինանսական առևտրային կազմակերպությունների, տնտեսության մյուս հատվածների արտաքին աշխարհի միջ դեբիտորական և կրեդիտորական հաշիվներ վերաբերյալ: Ցուցանիշի հաշվառումն ունի երկար տարիների պատմություն և վարվում է 20-րդ դարի 90-ական թվականների սկզբից: Տարիների ընթացքում այն պարբերաբար կատարելագործվել է՝ միջազգային դասակարգումներին, միջազգային հաշվապահական հաշվառման ստանդարտին, ցուցանիշների կազմին և այլ չափորոշիչներին համադրելիությունն ապահովելու նկատառումներով:
0.5	Օգտագործողները և կիրառումը	Վիճակագրական տեղեկատվության հիմնական օգտագործողներն են պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, հասարակական, գիտակրթական, ֆինանսական կազմակերպությունները, գործարար համայնքը զանգվածային լրատվամիջոցները, միջազգային կազմակերպությունները և այլն: Կազմակերպությունների դեբիտորական և կրեդիտորական հաշիվների վերաբերյալ ցուցանիշները կիրառվում են տնտեսության բնագավառում ռազմավարությունների մշակման մարտավարական խնդիրների լուծման, բիզնես միջավայրի վերլուծության, զարգացման միտումների բացահայտման և այլ նպատակներով:
0.6	Տեղեկությունների աղբյուրները	Տեղեկատվության հիմնական աղբյուրը վիճակագրական հաշվետվություններով իրավաբանական անձանցից եռամսյակային պարբերականությամբ հավաքվող տեղեկություններն են:

0.7	Տվյալների հավաքման իրավական լիազորությունը	Տվյալները հավաքվում են «Պաշտոնական վիճակագրության մասին» օրենքի և «Հնգամյա վիճակագրական ծրագրի» հիման վրա, ինչպես նաև ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի 2016թ. հունիսի 20-ի «Վիճակագրական տվյալների հավաքման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 05-Ն և «Տարեկան վիճակագրական ծրագիրը հաստատելու մասին» որոշումների հիման վրա:
0.8	Ռեապոնդենտների (սկզբնական տեղեկություններ ներկայացնողներ) ծանրաբեռնվածությունը	Ռեապոնդենտների ծանրաբեռնվածություն չի հաշվարկվում:
1 Բովանդակություն		
1.1	Բովանդակության նկարագիրը	Առևտրային կազմակերպությունների դեբիտորական և կրեդիտորական հաշիվներն իրենցից ներկայացնում են առևտրային կազմակերպությունների և տնտեսության մյուս հատվածների ու արտաքին աշխարհի միջև բոլոր տեսակի հաշվարկների մասին տեղեկատվությունը հաշվետու ժամանակահատվածի վերջի դրությամբ:
1.2	Վիճակագրական հասկացություններ	<p>Հիմնական հասկացություններ</p> <p>Դեբիտորական պարտքը կազմակերպությանը իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձանց կողմից (դեբիտորներից) վճարման ենթակա պարտքի գումարն է, որը ձևավորվել է վերջիններիս միջև տնտեսական փոխհարաբերությունների արդյունքում:</p> <p>Կրեդիտորական պարտքը կազմակերպությունների կողմից ժամանակավորապես ներգրավված միջոցներն են, որոնք ենթակա են վերադարձման համապատասխան իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձանց (կրեդիտորներին):</p> <p>«Պարտքեր վաճառքների գծով» ներառում է արտադրանքի, ապրանքների վաճառքների մատուցված ծառայությունների, կատարված աշխատանքների, ինչպես նաև այլ պաշարների ֆինանսական ներդրումների, հիմնական միջոցների և այլ ակտիվների վաճառքների գծով առաջացած դեբիտորական պարտքերի հաշվեկշռային արժեքը:</p> <p>«Տրված ընթացիկ կանխավճարներ»-ը ընթացիկ ակտիվների ձեռք</p>

	<p>բերման, աշխատանքների կատարման, ծառայությունների մատուցման համար տրված կանխավճարների գումարներն են:</p> <p>«Դեբիտորական պարտքեր բյուջեի գծով» - ներառում է բյուջե ավել վճարված (փոխհատուցման ենթակա) գումարները:</p> <p>«Այլ դեբիտորական պարտքեր»-ը ներառում է գործառնական վարձակալության, ստացվելիք շահաբաժինների, սկզբնական արժեքով հաշվառվող պարտքային արժեթղթերի դիմաց ստացվելիք տոկոսների, ապահովագրական հատուցումների, տույժերի, տուգանքների, նյութական վնասի փոխհատուցման, այլ եկամուտների, աշխատավարձի վճարման, աշխատակիցների հետ այլ գործառնությունների, բողոքարկումների գծով դեբիտորական պարտքերի հաշվեկշռային արժեքը: «Պարտքեր գնումների գծով»՝ հումքի, նյութերի, ապրանքների գնումների, ստացված ծառայությունների, ընդունված աշխատանքների, ինչպես նաև ֆինանսական ակտիվների, հիմնական միջոցների և այլ ակտիվների գնումների գծով կրեդիտորական պարտքերի հաշվեկշռային արժեքն է:</p> <p>«Ստացված ընթացիկ կանխավճարներ»՝ գնորդներից և պատվիրատուներից արտադրանքի, ապրանքների, այլ ակտիվների մատակարարման, ինչպես նաև աշխատանքների կատարման, ծառայությունների մատուցման և գործառնական վարձակալության համար ստացված կանխավճարների գումարն է:</p> <p>«Պարտքեր բյուջեին»՝ վճարման ենթակա հարկերի, տուրքերի և այլ պարտադիր վճարների, ինչպես նաև դրանց գծով հաշվարկված տույժերի, տուգանքների գծով կրեդիտորական պարտքերի հաշվեկշռային արժեքն է:</p> <p>«Պարտքեր աշխատավարձի և աշխատակիցների այլ կարճաժամկետ հատուցումների գծով» ներառում է կազմակերպության աշխատակիցներին աշխատավարձի և այլ կարճաժամկետ հատուցումների գծով կրեդիտորական պարտքերի հաշվեկշռային արժեքը):</p> <p>5) «Այլ կրեդիտորական պարտքեր (ներառյալ պարտադիր սոցապահովագրության գծով և մասնակիցներին պարտքերը)» ներառում է պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների, ինչպես նաև դրանց գծով հաշվարկված տույժերի, տուգանքների գծով կրեդիտորական պարտքերի հաշվեկշռային արժեքը:</p> <p>«Պարտքեր բանկերի վարկերի և փոխառությունների գծով»՝ երկարաժամկետ և կարճաժամկետ բանկային վարկերի և փոխառությունների գծով վճարվելիք գումարների հաշվեկշռային</p>
--	--

		<p>արժեքն է:</p> <p>Ճյուղային ընդգրկունություն</p> <p>Վիճակագրական դիտարկումները ներառում են Տնտեսական գործունեության տեսակներ Հայաստանի դասակարգչի (ՏԳՏՀԴ խմբ. 2) գործունեության տեսակները:</p> <p>Աշխարհագրական ընդգրկունություն</p> <p>Ընդգրկում է Հայաստանի Հանրապետության բոլոր մարզերը և Երևան քաղաքը:</p> <p>Հրապարակման խմբավորումներ</p> <p>Տնտեսական գործունեության տեսակների Հայաստանի դասակարգչի (ՏԳՏՀԴ խմբ. 2) բաժիններով:</p>
2. Ժամանակայնություն		
2.1	Հաշվետու ժամանակահատվածը	Եռամսյակային
2.2	Հրապարակման ամսաթիվը	Տվյալները հրապարակվում են հաշվետու ժամանակաշրջանին հաջորդող 90/92-րդ օրը, իսկ տարեկան ցուցանիշները՝ հաշվետու ժամանակաշրջանին հաջորդող տարվա օգոստոսի 31-ին:
2.3	Ճշտապահություն	Տվյալները հրապարակվում են տարեկան ծրագրերով հրապարակման ժամանակացույցին համապատասխան և սահմանված ժամկետներից ուշացումներ չեն արձանագրվել:
2.4	Հաճախականությունը	Եռամսյակային
3 .Ճշգրտություն		
3.1	Ընդհանուր ճշգրտություն	Հիմնական տեղեկատվությունը հավաքվում է իրավաբանական անձանցից, ընդ որում 30 և ավելի աշխատողներ ունեցող և/կամ 1մլրդ-ը գերազանցող հասույթ ունեցող կազմակերպությունները (թվով 1300) համատարած կերպով ընդգրկվում են եռամսյակային պարբերականությամբ վիճակագրական հաշվետվություն ներկայացնողների ցանկում, ինչն ապահովում է ճշգրտության բարձր աստիճան: Մյուս կազմակերպություններից տեղեկատվությունը հավաքվում է ընտրանքային կարգով՝ տարեկան պարբերականությամբ: Ընտրանքի իրականացման համա գլխավոր համակցության ձևավորման նպատակով կիրառվում է

		վիճակագրական բիզնես ռեգիստրը: Ընտրանքը ստրատիֆիկացված է ըստ գործունեության տեսակների և աշխատողների թվաքանակով որոշվող չափերի և, առկա ռեսուրսներով պայմանավորված կազմում է 1000 միավոր: Այսպիսով տեղեկատվությունը հավաքվում է ընդհանուր առմամբ 2300 իրավաբանական անձանցից:
3.2	Անճշտության աղբյուրները	Դիտարկման ընթացքում առաջացող անճշտությունների աղբյուր կարող են հանդիսանալ ընտրանքի սխալը, տեղեկություն տրամադրողների կողմից պատասխանների բացակայությունը, բիզնես ռեգիստրում առկա տեղեկատվության անճշտությունները (գործունեության տեսակի ոչ ճիշտ որոշումը կամ դրա փոփոխությունը տարվա ընթացքում) և այլն: Ընթացիկ տարվա հաշվետու ժամանակահատվածում կազմակերպությունների կողմից տարվա սկզբի մնացորդների վերաբերյալ ներկայացված տվյալների ճշգրտությունը իրականացվում է նախորդ տարվա վերջի մնացորդի կամ երկրորդ եռամսյակից սկսած նախորդ եռամսյակի հաշվետվությունում ներկայացված համապատասխան տվյալների հետ համադրման միջոցով:
3.3	Ճշգրտության չափումները/ չափելիությունը	Պատասխանների մակարդակը կազմում է մոտ 98%, ընտրանքի սխալի չափը չի գերազանցում 5%:
4 .Համադրելիություն		
4.1	Ժամանակագրական համադրելիություն	Մինչև 1998թ.-ը ցուցանիշը ներկայացվել է Ժողովրդական տնտեսության ճյուղերի համամիութենական դասակարգչին (ԺՏՃՀԴ) համապատասխան: 1998-2001թթ. կիրառվել է Միջազգային ստանդարտ ճյուղային դասակարգչի (ՄՍՃԴ) 3-րդ խմբագրությունը (ՄԱԿ): Սկսած 2002թ.- ից ցուցանիշը ներկայացվում է Տնտեսական գործունեության տեսակների Հայաստան դասակարգչին համապատասխան (մշակված Եվրոպական համայնքների վիճակագրական ծառայության կողմից հաստատված Տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի՝ NACE հիման վրա): 2010թ.-ից կիրառվում է ՏԳՏՀԴ խմբ.2- ը:
4.2	Համադրելիությունն այլ վիճակագրության հետ	Առկա չէ :
4.3	Նախնական և վերջնական վիճակագրության միջև փոխկապվածություն	Առաջին անգամ հրապարակված տվյալներն որակվում են նախնական: Նախնական տվյալները վերանայվում են տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից ներկայացված ճշգրտումների և այլ ստուգաճշտումների հիման վրա

	ւնը	Վերջնական տվյալները ներկայացվում են տարեկան հրապարակումներում:
5 .Մատչելիություն		
5.1	Տարածման ձևաչափ	<p>Հրապարակումներ Եռամսյակային հրապարակումներ «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը» տեղեկատվական ամսական զեկույց (հայերեն և ռուսերեն):</p> <p>Տարեկան հրապարակումներ «Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք» (հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն): «Հայաստանի Հանրապետության մարզերը թվերով» վիճակագրական ժողովածու (հայերեն և անգլերեն): «Հայաստանը թվերով» վիճակագրական ժողովածու (հայերեն և անգլերեն):</p> <p>Տվյալների բազա</p> <p>http://armstatbank.am/pxweb/hy/ArmStatBank/?rxid=602c2fcf-531f-4ed9-b9ad-42a1c546a1b6</p> <p>Ինտերնետային հասցե Հրապարակումների էլեկտրոնային տարբերակները հասանելի են հայերեն (ամբողջական), ռուսերեն և անգլերեն, հետևյալ հասցեով. http://www.armstat.am/am/?nid=82:</p>
5.2	Հիմնական նյութերը. Պահպանումն ու կիրառելիությունը	<p>Ռեսպոնդենտներից հավաքվող վիճակագրական հաշվետվությունները պահպանվում են ինչպես թղթային, այնպես էլ էլեկտրոնային եղանակով: Էլեկտրոնային շտեմարանները ներառում են՝</p> <p>Իրավաբանական անձանց համար. ա/ իրավաբանական անձի ծածկագիրը բ/ հարկ վճարողի հաշվառման համարը (ՀՎՀՀ), գ/ պետական ռեգիստրում գրանցման համարը, դ/ իրավաբանական անձի լրիվ անվանումը, ե/ կազմակերպական-իրավական ձևը զ/ իրավաբանական անձի գտնվելու վայրը (փոստային հասցեն), հեռախոսահամարը, ինչպես նաև հայեցողական կարգով՝ ֆաքսը և էլեկտրոնային փոստի հասցեն, է/ գործունեության հիմնական տեսակը, ը/ արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների և ծառայությունների իրացումից ստացված զուտ հասույթը (առանց</p>

		ավելացված արժեքի և ակցիզային հարկերի), թ/ աշխատողների միջին ցուցակային թվաքանակը:
5.3	Այլ տեղեկատվություն	<p>Կազմակերպությունների դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերի, բանկային վարկերի և փոխառությունների վերաբերյալ ցուցանիշների հաշվարկման առավել մանրամասն տեղեկատվությունը զետեղված է ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի 2019թ. մարտի 20-ի «Կազմակերպության դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերի, բանկային վարկերի և փոխառությունների վերաբերյալ» Ձև թիվ 6Ֆ (եռամսյակային) վիճակագրական հաշվետվության ձևը և լրացման հրահանգը հաստատելու մասին» թիվ 04-Ն որոշմամբ հաստատված հավելված 2-ում:</p> <p>Մեթոդաբանական պարզաբանումներ են առկա նաև «Հայաստանի վիճակագրական տարեգրքում», «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը» տեղեկատվական ամսական զեկույցների եռամսյակային թողարկումներում ինչպես նաև համապատասխան թեմատիկ հրապարակումներում:</p>
6. Լրացուցիչ փաստաթղթավորում		
6.1		<p>Առկա է տեղեկատվություն Ընդհանուր վիճակագրական բիզնես-գործընթացի մոդելի համաձայն հետևյալ հասցեով՝ https://www.armstat.am/am/?nid=373:</p>